

Redogörelse för de uppgifter, som åligger beskattningsnämnderna i samband med premiesparandet

av byråchefen Carl Åbjörnsson.

Redaktionen har bett mig lämna en redogörelse för de uppgifter, som ålagts beskattningsnämnderna i samband med statsmakternas beslut om premiering av frivilligt sparande. För att få en bakgrund till de bestämmelser, som reglerar förfarandet hos nämnderna, torde det emellertid vara erforderligt att låta framställningen även avse det huvudsakliga innehållet i övriga bestämmelser för premieringen även om dessa närmast berör förhållandet mellan spararen och banken.

Ifrågavarande författningsbestämmelser innefattas *dels* i förordningen den 3 juni 1955 (nr 304) om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956 och *dels* i kungörelsen samma dag (nr 305) med vissa tillämpningsföreskrifter till förordningen.

Frågan om en statlig stimulering av det enskilda sparandet har tidigare vid skilda tillfällen tagits upp till diskussion. Därvid har man närmast tänkt sig att premieringen skulle komma till stånd genom att spararen medgavs viss skattelättnad. Redan 1947 framlades sålunda ett förslag om att avdrag, med viss maximering, skulle få åtnjutas vid inkomsttaxeringen för banksparande under 1948 och 1949. Förslaget blev aldrig genomfört.

I ett år 1951 utarbetat förslag förordades att spararen skulle erhålla en minskning av sin statsskatt som motsvarade 20 procent av det sparade beloppet. Sparbe-

loppet maximerades till 1.000 kronor för varje sparare. Skattelättnaden skulle komma spararen till godo omedelbart genom att arbetsgivaren minskade källskatteavdraget med 20 procent av det vid varje lönetillfälle sparade beloppet. För att skattskyldig vid debiteringen av slutlig skatt skulle tillgodoräknas de vid källskatteuppbörden åtnjutna skattelättnaderna erfordrades, att taxeringsnämndkontrollrat, att insättning å skattesparkonto motsvarades av sparande under året. Mot förslaget framfördes kritik framför allt från den synpunkten att arbetsgivare och taxeringsnämnder skulle bli alltför hårt belastade.

Då frågan om en sparpremiering på våren 1955 ånyo aktualiserades sökte man finna en lösning efter delvis nya linjer. Det förslag, som framlades i proposition nr 193 och som i allt väsentligt sedan godkändes av riksdagen, innebär att premieringen skall ske med kontantbidrag från staten. Genom att anordningen icke anknyts till beskattningen har den administrativa apparaten kunnat göras betydligt enklare. Den beslutade premieringen av frivilligt banksparande är tidsbegränsad och avser endast sparande under åren 1955 och 1956.

Vem äger göra insättning på premiesparkonto?

Premiesparandet tillgår som bekant på det sättet att spararen själv gör insättning

i banken. Med bank avses i detta sammanhang sparbank, affärsbank, postsparbanken, centralkassa för jordbrukskredit, Kooperativa förbundet och Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund jämte till dessa riksorganisationer anslutna föreningar, som har egna sparkassor. Bankerna torde regelmässigt utlämna en särskild motbok, i vilken insättningsbeloppet införes på samma sätt som i en vanlig bankbok. Författningen innehåller dock icke något absolut krav på att motbok skall användas. I undantagsfall t. ex. vid organiserat lönsparande och sparklubbssparande torde även andra förfaranden kunna komma till användning.

Insättning får endast göras av enskilda personer. Bolag, föreningar och andra sammanslutningar kan alltså icke komma i åtnjutande av sparpremie. Har sparare avlidit under sparåret kan sparpremie utgå för sparande under tiden intill dödsfallet. Sparpremie kan endast beviljas den, vars taxerade inkomst enligt förordningen om statlig inkomstskatt vid taxering 1956 respektive 1957 uppgår till minst 1.200 kronor. Beloppet anknyter sålunda till gränsen för deklarationsskyldighet. Utan denna spärr skulle en person kunna bli flerdubbel premierad genom att överflytta egna medel till sparkonton för minderåriga barn eller andra närstående utan egna inkomster. Beträffande den som avlidit under sparåret skall villkoret om viss lägsta taxerad inkomst uppfyllas av hans dödsbo. Observera att dödsboet som sådant icke kan göra insättning på premiesparkonto. Däremot föreligger det intet hinder för dödsboet efter en avliden sparare att låta pengarna stå inne till 1961 och sålunda komma i åtnjutande av sparpremien.

Äkta makar får upplägga var sitt premiesparkonto, om den taxerade inkomsten

för endera maken eller för makarna tillhoppa uppgår till minst 1.200 kronor. Giftnor utan egna inkomster kan alltså få rätt till sparpremie i samma utsträckning som andra sparare. Detta har ansetts rimligt, då ju den hemarbetande hustrun i lika hög grad som mannen bidrar till familjens gemensamma sparande.

Sparpremiens storlek samt bestämmelser om uttag.

Sparpremie utgår med 20 procent av det belopp, som sättes in under år 1955, och med 15 procent av det belopp, som sättes in under år 1956. Varje sparare får insätta högst 1.000 kronor under år 1955 och lika mycket under år 1956. Maximalt kan alltså sparpremie utgå med $(200 + 150 =)$ 350 kronor för båda åren. Det bör observeras att giftnor, som båda önskar premiespara, *måste* öppna var sitt premiesparkonto. Har t. ex. endast mannen premiesparbok på vilken båda makarna gör insättning, får sparbeloppet icke överstiga 1.000 kronor på denna bok. Har makarna däremot var sin bok kan de på varje bok sätta in upp till 1.000 kronor.

Vid insättningen krediteras spararen preliminärt den mot insättningsbeloppet svarande premien. Insättes t. ex. 200 kronor vid ett tillfälle under 1955 krediteras spararen en sparpremie å 40 kronor. Gör han sedan ytterligare en insättning under 1955 å 500 kronor tillgodoföres han ytterligare en sparpremie å 100 kronor. Sammanlagt krediteras han alltså för 140 kronor i sparpremie. Sker insättning med samma belopp under 1956 kommer sparpremien för det året att uppgå till 105 kronor ($= 15\%$ å 700 kronor). Såsom nyss nämnts är krediteringen endast preliminär. För att sparpremien slutligen skall tillfalla spararen måste han låta pen-

garna stå inne t. o. m. år 1960. De insatta beloppen är icke bundna, men gör spararen uttag före 1960 års utgång förlorar han premien på det som tages ut.

Vid uttag från premiesparkonto skall de sparbelopp, som insatts år 1956, anses tagna i anspråk före de belopp, som insatts år 1955. En sådan regel har varit nödvändig, eftersom sparpremien är större för 1955 års sparande än för 1956 års sparande. Upplupen ränta kan åtkommas först sedan hela det insatta beloppet uttagits. Då åtskilliga förfrågningar gjorts angående anledningen till denna regel om räntan, vill jag här nämna att det är banktekniska skäl som föranlett bestämmelsen. Det skulle medföra icke obetydligt merarbete om vederbörande banktjänsteman vid varje uttag vore tvungen undersöka, hur stor del av det uttagna beloppet som avsåg ränta. Detta bleve nämligen nödvändigt, då uttag av ränta icke skall föranleda minskning av sparpremien.

Reglerna om uttag må belysas med följande exempel. En person har under 1955 insatt 1.000 kronor på premiesparkonto och under 1956 likaledes 1.000 kronor. Under förutsättning att han uppfyller villkoren för premiering, gottskrives han preliminärt en sparpremie på sammanlagt 350 kronor. Om spararen 1959 tar ut 800 kronor minskas hans sparpremie med 120 kronor (= 15 % på 800 kronor). Gör han sedan ett uttag på 800 kronor under 1960 minskas premien med ytterligare 150 kronor (= 15 % på 200 kronor + 20 % på 600 kronor). Den å kontot upplupna årliga bankräntan kvarstår alltså på kontot.

Sparpremien utgår av statsmedel. Härutöver betalar emellertid banken vanlig bankränta (f. n. 4 %). Bankräntan beräknas endast på spararens egna insättningsbelopp men däremot icke på den prelimi-

närt gottskrivna sparpremien. Efter utgången av år 1960 kommer banken givetvis att beräkna ränta även på sparpremien i den mån man låter denna inestå i banken. Vid den tidpunkten, men först då, kommer nämligen staten att till bankerna utbetala sparpremiebeloppen.

Enligt särskild föreskrift skall sparpremien icke utgöra skattepliktig inkomst vid taxering enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt. Däremot är spararen på vanligt sätt skattskyldig för den bankränta han åtnjuter på sitt sparbelopp. Den omständigheten att en viss turordning mellan insatt kapital och ränta skall gälla vid uttag synes icke kunna påverka frågan om räntans beskattning. Räntebeloppet är ju i och för sig tillgängligt för lyftning och skall deklarerat som inkomst det år den gottskrivits. Några bestämmelser om hur sparpremien skall behandlas i förmögenhetsskattehanseende har icke meddelats. Av allmänna regler torde emellertid följa att den *preliminärt* gottskrivna sparpremien icke skall inräknas i den skattepliktiga förmögenheten. Efter utgången av år 1960 måste givetvis då kvarstående sparpremier upptagas såsom förmögenhetstillgång.

Kravet på nysparande.

Som villkor för rätt till sparpremie gäller, att spararen skall ha ökat sina sammanlagda tillgodohavanden hos banker och andra penninginrättningar minst med sparbeloppet. Detta innebär sålunda — här bortses från ett par modifieringar beträffande kapitalförsäkringar för vilka senare skall redogöras — att en ökning av banktillgodohavandena skall kunna premieras oavsett förmögenhetsutvecklingen i övrigt. I och för sig kan alltså en person skaffa sig rätt till sparpremie genom att

realisera t. ex. värdepappar eller lösören eller upptaga lån för ändamålet. Risken för att premieringen skall orsaka dylika transaktioner i större skala har dock betraktats som relativt liten. I själva verket torde vid statsmakternas prövning av olika förslag till sparpremiering stor vikt ha fästs vid att finna en lösning, som medför minsta möjliga belastning av taxeringsnämnderna. Främst från denna synpunkt avvisades tidigare förslag om att låta kontrollen av att nysparande förelåg avse spararens hela förmögenhetsbestånd.

Såsom nyss nämnts har huvudregeln, att sparpremie endast utgår i den mån sparbeloppet svarar mot belopp, med vilket spararen under sparåret ökat sina sammanlagda banktillgodohavanden, modifierats i två olika hänseenden. Å ena sidan kan vad som eventuellt brister i ökningen av banktillgodohavandena helt eller delvis uppvägas av att spararen höjt sina avgifter för kapitalförsäkring. Tillägg skall sålunda göras med det belopp, som spararen under sparåret erlagt i premier för kapitalförsäkring utöver vad han erlagt i sådana premier under år 1954. Om spararen däremot under sparåret belånat, låtit återköpa eller överlåtit kapitalförsäkring, skall hänsyn tagas endast till den del av ökningen av banktillgodohavanden och premiebelopp, som överstiger beloppet av vad han genom belåningen, återköpet eller överlåtelserna uppburit.

I regel kommer väl den som gör insättning på premiesparkonto att tillse att han icke minskat sina övriga banktillgodohavanden och att han sålunda uppfyller villkoret för full premie. De fall, då taxeringsnämndens efterföljande kontroll kommer att resultera i ett besked till banken (se nedan) om att den preliminärt gottskrivna sparpremien skall minskas,

kommer därför säkerligen icke att bli många. Ett par exempel på bestämmelsernas tillämpning må här anföras.

Exempel 1).

A har under 1955 gjort insättning på premiesparkonto med 1.000 kronor. A:s banktillgodohavanden utgjorde den $31/12$ 1954 5.000 kronor. Den $31/12$ 1955 uppgick banktillgodohavandena (sparbeloppet å premiesparkontot inräknat) till 6.500 kronor. Rätt till sparpremie föreligger då för hela sparbeloppet 1.000 kronor.

Exempel 2).

Hade i exempel 1) banktillgodohavandena (sparbeloppet inräknat) den $31/12$ 1955 i stället utgjort 5.500 kronor skulle sparpremie endast beräknas på 500 kronor. A hade i detta fall visserligen på premiesparkonto insatt 1.000 kronor, men då hans sammanlagda banktillgodohavanden icke ökat med mera än 500 kronor kan sparpremie icke beviljas på högre belopp.

Exempel 3).

Makarna A och B har båda under 1955 gjort insättningar på premiesparkonto. Vid årets utgång utvisar A:s premiesparbok en behållning på 1.000 kronor och B:s en behållning på 800 kronor (i båda fallen exklusive bankräntan). Vid årets början hade A 2.000 kronor och B 100 kronor inestående i bank. Under året har A inte gjort någon insättning på sin gamla bankbok men väl vid ett tillfälle tagit ut 400 kronor. Hustrun B har på sin gamla bankbok satt in ytterligare 900 kronor. Det antages vidare att den vanliga bankräntan uppgått till följande belopp: 30 kronor på A:s och 20 kronor på B:s premiesparbok; 70 kronor på A:s och 30 kronor på B:s gamla bankbok. Slutligen har A under året betalt 300 kronor mer i

premier för sina kapitalförsäkringar än vad han gjorde under år 1954. B däremot har under året belånat sin kapitalförsäk-

ring och därvid uppburit 1.200 kronor. Ökningen av banktillgodohavandena m. m. framgår av följande uppställning.

1. Tillgodohavanden hos banker (sparbelopp på premieparkonto inräknat. Även den ränta som gottskrives per d. 31/12 skall inräknas. Däremot icke den av banken preliminärt gottskrivna sparpremien)	A	B	Summa
31/12 1955	2.700	1.850	4.550
31/12 1954	2.000	100	2.100
			<u>2.450</u>
2. A ökar kapitalförsäkringar			300
	Nettoökning 1955		2.750
3. B erhållit vid belåning av kapitalförsäkring			1.200
			<u>1.550</u>

Förmögenhetsökningen, som man i detta fall skall ta hänsyn till, uppgår sålunda till 1.550 kronor. Då på premieparkonto sammanlagt insatts (1.000+800 =) 1.800 kronor måste alltså en reduktion av de sparbelopp, som berättigar till premiering, verkställas. Bristen (1.800 — 1.550 =) 250 kronor skall avräknas i enlighet med vederbörandes egna önskemål (jfr depch:s uttalande på sid. 37 i prop. nr 193). Vi kan ju antaga att A och B överenskommit att bristen skall avräknas på B:s sparbelopp. I detta fall skulle alltså A få sparpremie på hela sitt insatta sparbelopp 1.000 kronor och B få sparpremie på (800 — 250 =) 550 kronor.

Förfarandet hos beskattningsnämnderna.

Vederbörande taxeringsnämnd har att pröva, huruvida förutsättningar för rätt till sparpremie föreligger. Detta innebär att nämnden skall kontrollera *dels* att sparbeloppet utgör nysparande i den här ovan angivna meningen *och dels* att spararens taxerade inkomst uppgår till föreskrivet belopp. Genom taxeringsnämndernas medverkan förebygges, att en sparare premieras för flera sparkonton i olika banker.

Den som vill erhålla sparpremie skall anmäla detta — med uppgift om premieparkonto och sparbelopp — samtidigt med att han avlämnar sin självdeklaration för sparåret. Den som är gift och icke själv är deklarationsskyldig, skall foga sin anmälan vid makens deklaration. I premie-sparböckerna finns i slutet av boken blankett för sådan anmälan. På blanketten skall spararen anteckna premieparkontots nummer, sparbeloppet samt namn och adress. På blanketten finns även plats för anteckning om taxeringsnämndens beslut.

I 1956 års deklaraionsblankett (formulär nr 1 a) har på den plats, där den skattskyldige skall lämna uppgift om sina i bank inestående medel, en rad reserverats för anteckning om behållningen å premieparkontot. Dessutom kommer att tillhandahållas en särskild blankett (formulär nr 1 s; fastställd av riksskattenämnden) för uppgifter om banktillgodohavanden m. m. Med ledning av de sålunda lämnade uppgifterna kan taxeringsnämnden lätt konstatera om förutsättningar för rätt till sparpremie föreligger.

Som nyss nämnts skall spararen foga sin anmälan om premiesparandet vid själv-

deklarationen. Även en anmälan, som inkommer senare, skall emellertid prövas. Skulle taxeringsnämnden ha avslutat sitt arbete, ankommer det på prövningsnämnden att behandla ärendet. Anmälan, som inkommer efter utgången av året efter sparåret, upptages dock icke till prövning. Om en sparare skulle ha gjort anmälan om premie för flera konton, skall det konto som upptager det högsta sparbeloppet godkännas för premiering. Vid lika belopp skall det konto godkännas, som spararen först öppnat.

Om resultatet av sin prövning åligger det taxeringsnämnden (prövningsnämnden) att underrätta banken. Lämpligen kan beslutet antecknas på den inkomna anmälan, som därefter översändes till banken. De konton, för vilka beslut om bifall, helt eller delvis, inkommer till banken, blir s. a. s. auktoriserade och medför rätt till sparpremie. Om beskattningsnämnd godkänner hela sparbeloppet för premiering behöver nämnden icke göra någon särskild anteckning härom i sitt protokoll. Har nämnden däremot funnit rätt till sparpremie helt eller delvis icke föreligga, skall uppgift härom intagas i protokollet.

Har banken beträffande visst premiesparkonto icke fått underrättelse från beskattningsnämnd senast den 1 oktober 1956 (beträffande 1955 års sparbelopp) respektive den 1 oktober 1957 (beträffande 1956 års sparbelopp), skall banken skyndsamt meddela spararen. Härigenom kommer sålunda spararen att få en påminnelse om att skicka in anmälan om premiesparandet till beskattningsnämnden, innan det blir för sent. Som tidigare nämnts skall ju anmälan upptagas till prövning under förutsättning att den inkommer före utgången av år 1956 resp. år 1957.

I sådana fall där prövningsnämnden har att behandla anmälan om premiesparande skall nämnden upptaga ärendet till prövning inom sådan tid, att underrättelse om nämndens beslut kan vara banken tillhanda i god tid före den 1 april 1957 resp. 1958. Om banken beträffande visst premiesparkonto icke fått besked från beskattningsnämnden före sagda dag, äger banken förutsätta att behörig anmälan för kontot i fråga icke ingivits. Bankens skall då föra över pengarna till annat konto hos banken.

Slutligen må nämnas att spararen har rätt att anföra besvär över beslut som gått honom emot. Har beskattningsnämnd funnit rätt till sparpremie helt eller delvis icke föreligga skall spararen underrättas härom genom rekommenderat brev med mottagningsbevis. Underrättelsen skall lämnas på särskild av riksskattenämnden fastställd blankett. Besvär över taxeringsnämnds beslut skall anföras hos vederbörande prövningsnämnd. Prövningsnämnds beslut kan överklagas hos Kamrarrätten, som är högsta instans i dessa mål. Besvären skall anföras inom sextio dagar från det spararen erhållit del av beslutet. Det är endast spararen som kan anföra besvär. Något behov av besvär rätt för representant för kronan har icke ansetts föreligga. Icke heller har föreskrift meddelats om att ändring av taxeringen i förekommande fall skall föranleda motsvarande ändring av tidigare meddelade beslut om rätt till sparpremie. Skulle beskattningsnämnds beslut om rätt till sparpremie efter besvär ändras skall banken underrättas. I detta fall måste ju banken, i den mån sparbeloppet fortfarande innestår hos banken, ånyo gottskriva spararen sparpremie.